

VIRU- JAAGUPI SÕJA- OHVRITE MÄLESTUS- SAMMAS TAAS- TAMISELE

n alustatud ettevalmistusi Viru-Jaagupi surnuaial paikne- nud Eesti Vabadus- ja I maa- ilmasõjas langenute mälestus- samba taastamiseks. Oma abi on lahkelt lubanud E. Vilde nim. kolhoos.

Mälestusmärgi rajamist alus- tati 1920. aastal. Ettevõtmise al- gatasid kohalik kultuuritegelane E. Kello ja õpetaja Hoffmann. Kodumaisest raudkivist monu- ment valmis J. Johannsoni ki- vitööstuses Tartus. Mälestussam- mas avati ja õnnistati 24. juunil 1923. aastal. Samba ehituskulud — 200 000 marka — kaeti kor- janduste ja annetustega.

Mälestusmärk kujutas astme- lisel alusel 3,6 m kõrgust obelis- ki, mille ülaossa raiutud ristil all asetses kuldne tekst: «Jako- bi kogudus oma langunud sõdu- ritele.» Sellest allpool asetsesid kivisse raiutud Vabadusrist, pärg ja ristatud mõõgad. Monu- mendi alaosa neljal küljel sei- sid kirjas Vabadussõjas lange- nute 24, maailmasõjas hukkunute 80 ja enamlaste terroriohvri- tena 10 nime.

Kui 1940. a. sügisel algas üle- maaline mälestusmärkide lõhku- mise kampaania, siis otsustasid kohalikud noormehed eesotsas Pajustist pärit Lembit Hiemäe-

ga Viru-Jaagupi mälestusmärgi päästa. Ööl vastu 29. oktoobrit tuldi kõite ja taliga samba juur- de. See demonteeriti kolmeks osaks ja maeti Jüri Veskimäe hauaplatsile. Matmiskohta kujun- dati kääbas, nagu oleks siia äs- ja suru maetud.

1941. a. suvel kaevati peidetud sammas hauast välja ning ase- tati endisele kohale, kus see sai püsida 1944. a. sügiseni. Siis sõitsid ühel sügisõhtul surnuaia juurde veoautod sõduritega Kal- mistu ümber tõmmati sõduritest valveahelik. Vandaalid ise, asu- sid mälestusmärgi kallale. Vars- ti hakkasid kostma plahvatused, mis kestsid hommikul kella viieni. Üks sambalõhkujaist käis öösel surnuaiavahilt Elfriede In- nolt tuletikke laenamas ning üt- les viimasele, et nüüd laseme tolle töörahva üle irvitava monst- rumi õhku!!

Mälestussammas purustati ku- ni vandamendini. Tekkinud pu- rustuspraht veeti autodega laia- li ja maeti ümbruskonna lohku- desse ja aukudesse. Kohalike elanike mälestuse järgi olid sel- le vandalismiakti eestvedajaiks Küti valla täitevkomitee esi- mees Jüri Mäekivi ja miilits Ants Vomm.

Mälestusmärk tahetakse taas- tada täpselt endisel kujul.

Peep KÄRP